

Trendy na trhu práce a vzdělávání

1. Automatizace a digitální transformace

Rychlý technologický pokrok přetváří způsob, jakým pracujeme a vzděláváme se. Automatizace a digitalizace přináší zásadní změny, odstraňují rutinní úkoly a zvyšují efektivitu, ale vyžadují flexibilitu a nové dovednosti. Tyto trendy nejen mění současnou realitu, ale připravují půdu pro inovace, které formují budoucnost trhu práce i celé společnosti.

- **Transformace trhu práce:** Automatizace a moderní technologie povedou k zániku pozic pomocných pracovníků, zprostředkovatelů služeb a provozovatelů prodejen, čímž vznikne potřeba rekvalifikací na kvalifikovanější pracovní místa.
- **Flexibilita jako klíč k adaptaci:** Změny na trhu práce vyžadují flexibilitu firem i zaměstnanců, přičemž úspěšná adaptace bude záviset na širší veřejné diskusi.
- **Rostoucí tlak na efektivitu tradičních odvětví:** V tradičních oborech, jako je hutnictví, se očekává zachování pracovních míst, ale s důrazem na efektivitu, nové dovednosti a udržitelnost.
- **Rostoucí poptávka po softwarových dovednostech:** Specializované softwary, například pro účetnictví nebo grafiku, budou stále více žádané díky své schopnosti zjednodušovat rutinní procesy a zvyšovat efektivitu.
- **Růst významu AI a e-commerce:** Internetové a AI služby se stále více zapojují do pracovních činností, zatímco elektronické obchodování postupně nahrazuje tradiční nákupy v kamenných obchodech.
- **Mezigenerační výzvy:** Zatímco mladší generace přispívá k zmírnění digitální negramotnosti, její nástup může ohrozit pracovní příležitosti pro starší generace.
- **Popularita online vzdělávání:** Vyrůstá zájem o rekvalifikační kurzy, zejména v distanční nebo kombinované formě, což odpovídá potřebám moderního vzdělávání.

2. Růst nových oborů a inovací

Technologický pokrok a měnící se potřeby společnosti otevírají prostor pro vznik nových oborů a inovativních řešení. Tyto změny ovlivňují nejen strukturu trhu práce, ale i samotné formy zaměstnání, které se přizpůsobují moderním trendům a potřebám. Podporují kreativitu, digitalizaci i vznik nových pracovních příležitostí. Klíčové trendy této oblasti jsou uvedeny níže.

- **Růst kulturního a kreativního průmyslu:** Zvýšené požadavky zákazníků podporují rozvoj kulturního a kreativního průmyslu, který získává na významu.
- **Podpora malých a středních podniků:** Malé a střední podniky mají potenciál stát se klíčovým motorem ekonomiky, avšak tradice práce ve velkých firmách brzdí rozvoj podnikavosti jednotlivců.
- **Růst obliby flexibilních pracovních forem:** Flexibilní pracovní úvazky jsou stále atraktivnější alternativou k tradičním formám zaměstnání.
- **Rozvoj home office a digitálního vzdělávání:** Rozšíření práce na dálku a online vzdělávání mění sociální interakce a zvyšuje potřebu nových dovedností.

3. Ekologická udržitelnost

Přechod na udržitelnější ekonomiku představuje zásadní výzvu i příležitost. Rostoucí důraz na ekologické inovace a snižování environmentální zátěže přetváří nejen tradiční průmysl, ale i každodenní život. Tyto změny vyžadují nové dovednosti, podporu zelených technologií a schopnost adaptace na udržitelnější způsoby práce a podnikání. Níže jsou uvedeny klíčové trendy této oblasti.

- **Změny v dovednostech pracovníků:** Přechod k udržitelnější ekonomice vyvolá zásadní změny a nové požadavky na kvalifikace a dovednosti pracovní síly.

- **Transformace klíčových průmyslových odvětví:** Automobilový průmysl, výroba kovů a energetika v Moravskoslezském kraji musí přejít na čisté zdroje energie, snížit emise a zvýšit efektivitu.
- **Poptávka po ekologické přepravě:** Roste zájem o udržitelnou dopravu zboží a osob, která minimalizuje environmentální dopad.

4. Demografické změny a vzdělávání

Stárnutí populace a změny ve struktuře obyvatelstva zásadně ovlivňují trh práce i vzdělávací potřeby. Tyto změny přinášejí nové výzvy, ale také příležitosti k rozvoji flexibilních pracovních modelů a celoživotního vzdělávání. Klíčové trendy v této oblasti jsou uvedeny níže.

- **Nedostatek pracovníků v důsledku stárnutí populace:** Stárnutí populace vede k nedostatku pracovníků v některých odvětvích, což ohrožuje plynulý chod ekonomiky.
- **Dopady změn v rozložení obyvatelstva:** Růst neobsazených pozic oslabuje konkurenceschopnost, zvyšuje nezaměstnanost a zpomaluje ekonomický růst.
- **Nedostatečná podpora dalšího vzdělávání:** I když zaměstnanci vnímají potřebu vzdělávání, podpora ze strany zaměstnavatelů a státu je stále nízká.
- **Nízká účast na rekvalifikacích:** Vzdělávání je považováno za důležité, avšak skutečný zájem o rekvalifikace zůstává nízký, přičemž mnoho lidí upřednostňuje osobní rozvoj před kariérním postupem.
- **Vzdělávání jako nástroj rozvoje:** I mimo pracovní zaměření přispívá vzdělávání k networkingu, zvyšuje produktivitu a zlepšuje spokojenost jednotlivců.
- **Zvyšování odbornosti:** Vedle základních znalostí se klade stále větší důraz na prohlubování dovedností a zvyšování odborné kvalifikace.

5. Globalizace a integrace

Rostoucí propojenost světa přináší nové příležitosti, ale také výzvy v oblasti trhu práce, vzdělávání a mezikulturní spolupráce. Zvýšené nároky na jazykové dovednosti, práci s globálními informacemi a schopnost adaptace odrážejí dynamiku dnešního propojeného světa. Klíčové trendy této oblasti jsou uvedeny níže.

- **Rostoucí ekonomická integrace:** Globální trendy, jako nové obchodní modely a dodavatelské řetězce, posilují ekonomickou integraci regionu se světem.
- **Zvýšená poptávka po jazykových a interkulturních dovednostech:** Globalizace vytváří potřebu ovládnutí angličtiny, práce s cizojazyčnými informacemi a rozvoje interkulturních kompetencí.
- **Rozvoj cizojazyčné výuky:** Stoupá podíl výuky v cizích jazycích na školách, včetně zapojení rodilých mluvčích do vzdělávacího procesu.
- **Integrace migrantů:** Příliv migrantů, například z Ukrajiny, přináší nové požadavky na jazykové kurzy a podporu při začleňování na trh práce.

Potřeby trhu práce a vzdělávacího systému

1. Digitální kompetence

Rychlý rozvoj technologií klade důraz na schopnost efektivně využívat digitální nástroje a systémy. Potřeby zahrnují zvládnutí pokročilých softwarů, práci s daty i zajištění digitální bezpečnosti. Klíčová je adaptace na nové technologie a rozvoj praktických dovedností pro udržení kroku s technologickými změnami.

- **Zvýšení technologické vyspělosti:** Rychlý růst poptávky po digitálních dovednostech, zejména v oblasti obsluhy pokročilých automatizovaných zařízení, jako klíčového faktoru zvyšování produktivity.
- **Odborníci na data a analýzu:** Rostoucí potřeba specialistů na zpracování dat a datovou analytiku, zejména v oblasti big data analýz, které podporují optimalizaci procesů napříč různými odvětvími.
- **Cybersecurity a cloudová řešení:** Kritická role expertů na kybernetickou bezpečnost a cloudové technologie při zajištění bezpečnosti a efektivního pohybu informací v digitálním prostředí.
- **Digitalizace veřejné správy a infrastruktury:** Poptávka po smart technologiích pro města, integrovaných bezpečnostních systémech a digitalizovaných procesech, které zlepší efektivitu veřejné správy a podpoří regionální rozvoj.

2. Odborné dovednosti

Moderní trh práce vyžaduje hlubší specializaci a rozšíření praktických znalostí v technických a přírodovědných oborech. Klíčová je podpora řemeslných dovedností, polytechnického vzdělávání a odborné způsobilosti, zejména v oblastech, které čelí technologické transformaci. Všichni pracovníci dotčení těmito změnami budou muset projít buď upskillingem (zlepšením dovedností), nebo reskillingem (změnou zaměření). Odhaduje se, že do roku 2030 bude nutné rekvalifikovat přibližně 330 tisíc pracovníků, jejichž pracovní místa jsou ohrožena ekonomickou transformací.

- **Podpora technického a polytechnického vzdělávání:** Zvýšit motivaci dětí ke studiu technických a přírodovědných oborů, včetně rozvoje manuální zručnosti a řemeslných dovedností. To zahrnuje také zapojení odborníků do výuky a zlepšení odborné způsobilosti pedagogů.
- **Reakce na technologickou transformaci:** Přizpůsobit studijní plány a vzdělávací programy mechanizaci, digitalizaci, umělé inteligenci a dalším moderním technologiím. Zaměřit se na rekvalifikaci pracovníků, jejichž pozice jsou ohroženy změnami na trhu práce.
- **Strategické zaměření v MS kraji:** Prioritní obory zahrnují elektroniku, IT, přírodní vědy, materiálové technologie, automatizaci, mechaniku, robotiku, lékařské vědy a zdravý životní styl. Tyto oblasti musí být podporovány vzhledem k jejich klíčové roli v regionální ekonomické transformaci.
- **Stabilizace univerzit a odborníků:** Zajistit podmínky pro špičkové odborníky a zastavit pokles zájmu o univerzitní vzdělávání v Moravskoslezském kraji.
- **Podpora kvalitních řemeslných profesí:** Posílit zájem o profese, jako jsou malíři nebo montážní dělníci, aby byl zajištěn dostatek kvalifikovaných pracovníků v těchto oblastech.
- **Rozvoj zdravotnictví a sociálních služeb:** V reakci na demografické změny a stárnutí obyvatelstva podpořit moderní zdravotnictví s využitím e-health technologií a kvalitní sociální služby prostřednictvím vyškoleného personálu.
- **Růst zájmu o služby zaměřené na zdraví a vzhled:** Reagovat na očekávaný růst poptávky po službách spojených se zdravým životním stylem a vnějším vzhledem vytvořením odpovídajících vzdělávacích programů a odborné přípravy.

3. Podpora ekologických dovedností

Přechod k udržitelné ekonomice vyžaduje dovednosti zaměřené na efektivní využívání zdrojů, snížení energetické náročnosti a zavádění ekologických technologií. Klíčová je podpora odborníků v oblastech uhlíkové neutrality, obnovitelných zdrojů a ekologické výroby, což posílí konkurenceschopnost a adaptaci na nové standardy.

- **Podpora uhlíkové neutrality:** Posílit dovednosti a odbornou přípravu v odvětvích usilujících o dosažení uhlíkové neutrality, přičemž je nutné zohlednit, že tento proces je náročný, zdoluhavý a finančně nákladný.
- **Zlepšení efektivity výroby v automobilovém průmyslu:** Investovat do snižování energetické náročnosti výroby a zvýšení její efektivity, přičemž je klíčové podpořit vývoj nových alternativních pohonů v souladu s trendy ekologické mobility.

4. Rozvoj měkkých dovedností a změny ve vzdělávání

Měkké dovednosti, jako je komunikace, týmová spolupráce, kreativita a schopnost řešit problémy, jsou stále důležitější pro úspěch na moderním trhu práce. Je kladen důraz na podporu těchto kompetencí již od raného vzdělávání i během profesního života. Rozvoj měkkých dovedností zvyšuje nejen zaměstnatelnost, ale i efektivitu a spokojenost pracovníků.

- **Systematický rozvoj měkkých dovedností:** Čeští zaměstnavatelé nejvíce oceňují dovednosti, jako jsou nezávislost, efektivita, komunikace, flexibilita, proaktivní přístup a kreativita. Systematičtější přístup k jejich rozvoji je proto nezbytný.
- **Zvýšené nároky na zaměstnance:** Moderní trh práce vyžaduje větší samostatnost, schopnost vést týmy a zvládat kombinaci různých pracovních rolí, což je třeba zohlednit v profesním vzdělávání.
- **Podpora měkkých dovedností od dětství:** Už od raného vzdělávání je důležité rozvíjet projektové vzdělávání, podnikavost, kreativní a kritické myšlení, které tvoří základ pro úspěch na trhu práce.
- **Interaktivní výuka:** Zařazení více interaktivních prvků do výuky může simulovat reálné pracovní situace a podpořit trénink měkkých dovedností, jako jsou komunikace, týmová spolupráce a řešení problémů.
- **Podpora neformálního a zájmového vzdělávání:** Realizace projektů a aktivit v této oblasti přispěje k vyšší zaměstnatelnosti a konkurenceschopnosti pracovníků.
- **Zlepšení klíčových schopností absolventů:** Největší prostor pro zlepšení je v oblastech, jako jsou schopnost vedení, řešení problémů, samostatnost, plánování, organizace a řízení lidských zdrojů.
- **Rozvoj manažerských dovedností v malých a středních podnicích:** Nabídka školení, workshopů a sdílení know-how pro rozvoj manažerských kompetencí podpoří růst konkurenceschopnosti firem na lokální i národní úrovni.

5. Jazykové dovednosti

Rostoucí globalizace a migrační pohyby zvyšují potřebu zvládat cizí jazyky, zejména angličtinu. Schopnost komunikovat v cizím jazyce otevírá nové příležitosti na trhu práce, usnadňuje mezikulturní spolupráci a podporuje integraci migrantů. Rozvoj jazykových dovedností je klíčový jak pro jednotlivce, tak pro celé komunity.

- **Podpora jazykového vzdělávání migrantů:** Rostoucí migrační vlny zvyšují potřebu nabízet kvalitní jazykové kurzy pro nové pracovníky, aby se mohli efektivně zapojit do českého trhu práce a společnosti.
- **Jazykové kurzy pro všechny:** Systematická podpora jazykových kurzů, určených jak pro migranty, tak pro české pracovníky, je nezbytná pro usnadnění mezikulturní spolupráce a zvýšení zaměstnatelnosti na globalizovaném trhu práce.

6. Systémové změny

Zvládnutí výzev moderního trhu práce a vzdělávání vyžaduje propojení vzdělávacích institucí, zaměstnavatelů a veřejné správy. Klíčové jsou reformy podporující praktické vzdělávání, rozvoj výzkumu a odstranění administrativních překážek. Změny musí reflektovat potřeby ekonomiky i společnosti.

- **Lákání nových talentů:** Lákání talentů do Moravskoslezského kraje musí zahrnovat větší zapojení praktické výuky, stáží a propojení studia s reálnou praxí. Spolupráce mezi vysokými školami a průmyslovými partnery je klíčová.
- **Nové studijní obory:** Otvírání nových lukrativních oborů studia, které lépe reflektují potřeby místního trhu práce i globálního vývoje.
- **Podpora ohrožených pracovníků:** Zaměřit se na ekonomickou transformaci prostřednictvím podpory mladých absolventů a ohrožených pracovníků v tradičních odvětvích, například formou kariérního poradenství, rozvoje kariérních cest a prevence vyloučení z trhu práce.
- **Odstranění administrativní zátěže ve výzkumu:** Implementovat změny ve vzdělávání a podpořit výzkumný sektor a jeho pracovníky, kteří čelí nadměrné administrativní zátěži.
- **Podpora moderní výuky:** Investice do moderních výukových metod a kvalitního pedagogického sboru.
- **Zapojení ekonomicky neaktivního obyvatelstva:** Řešení nedostatku pracovníků na trhu práce zahrnuje zapojení seniorských skupin, rodičů na rodičovské dovolené nebo zahraničních imigrantů.
- **Podpora pracovní mobility:** Zvýšení mobility pracovní síly v rámci regionu i mimo něj.
- **Podpora celoživotního vzdělávání (CŽV):** Zajistit dostupnost CŽV pro všechny bez ohledu na předchozí vzdělání prostřednictvím legislativních opatření, jako je uzákonění volna na vzdělávání, finanční podpory, daňové úlevy a marketingové kampaně cílené na firmy.
- **Zvýšení účasti v kurzech CŽV:** Zvýšit zapojení obyvatel do kurzů CŽV, které aktuálně vykazuje velmi nízkou úroveň. Vyšší účast by snížila jednotkové náklady a přinesla úspory z rozsahu, což by vedlo ke snížení cen pro všechny zapojené strany.
- **Zvýšení informovanosti o možnostech dalšího vzdělávání:** Rozšířit povědomí o nabídkách vzdělávání prostřednictvím veřejných workshopů, zapojení veřejného sektoru a zviditelnění těchto nabídek ve veřejném prostoru.